

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ПОЗИТИВНИХ
VS НЕГАТИВНИХ ЖИТТЄВИХ ПОДІЙ
В АВТОБІОГРАФІЧНІЙ ПАМ'ЯТІ ОСОБИСТОСТІ

Лариса Засєкіна
(Луцьк, Україна)

У статті представлено результати теоретичного та емпіричного вивчення проблеми організації автобіографічної пам'яті з позиції психолінгвістичного підходу. Запропоновано комплексну психолінгвістичну діагностику організації автобіографічної пам'яті у сукупності психографологічного методу та методу фреймового аналізу наративів студентів. Визначено відмінності у психолінгвістичній організації автобіографічної пам'яті, які виражають емоційні, мотиваційні, когнітивні властивості особистості упродовж відтворення життєвих подій. Встановлено, що життєві негативні і позитивні події відображають вплив різних суспільних дискурсивних практик на життя досліджуваних, що зумовлює різну кластерну представленість позитивних і негативних подій. Визначено більшу емоційність, меншу осмисленість та нижчу мотивацію у відтворенні негативних життєвих подій, що потребує їх вербальну реорганізацію та приєднання до нейтрального автобіографічного досвіду.

Ключові слова: автобіографічна пам'ять, життєві події, психолінгвістична реорганізація, життєвий шлях, психолінгвістична діагностика.

The results of theoretical and empirical study of autobiographical memory representation are highlighted in the article. The complex psycholinguistic diagnostics of autobiographical memory representation in the mind is proposed. The differences of psycholinguistic representation of autobiographical memory, which express emotional, cognitive, motivational peculiarities while reconstructing life events, are proposed. The results of the study show that life events express the influence of different discursive practices on respondents' life and determine different cluster representation of positive and negative events. The greater emotional lability, less motivation and meaningfulness of negative events reproducing are revealed, that demands their psycholinguistic reorganization and adding for neutral autobiographical memory.

Key words: autobiographical memory, life events, psycholinguistic reorganization, life way, psycholinguistic diagnostics.

В статье представлены результаты теоретического и эмпирического изучения проблемы организации автобиографической памяти с позиции психолингвистического подхода. Предложено комплексную психолингвистическую диагностику организации автобиографической памяти в совокупности психографологического метода и метода фреймового анализа нарративов студентов. Определены особенности в психолингвистической организации автобиографической памяти, выражающие познавательные, эмоциональные и мотивационные черты на протяжении воспроизведения жизненных событий. Установлено, что воспроизведение позитивных и негативных жизненных событий отображает влияние разных общественных дискурсивных практик, обуславливающих разную кластерную наполненность событий. Установлено большую эмоциональную насыщенность, меньшую осмысленность и мотивацию к воспроизведению негативных событий, что обуславливает необходимость их вербальной реорганизации и присоединения к нейтральному автобиографическому опыту.

Ключевые слова: автобиографическая память, жизненные события, психолингвистическая реорганизация, жизненный путь, психолингвистическая диагностика.

Постановка проблеми. Репрезентація подій в автобіографічній пам'яті особистості у сучасній психології здебільшого стосується проблеми постравматичного стресового розладу та його лікування у різних напрямках психотерапії. Зосередженість вчених переважно на негативних подіях, їхній реорганізації і реконструкції, зумовлена загальною травматизацією сучасної людини у частонесподіваних і невіддільних їй умовах фізичного і соціального світу.

Сучасні травмосфокусовані види терапії здебільшого спрямовані на реорганізацію травматичного досвіду шляхом відтворення нарративу: багаторазового «вербального проживання катастрофічної події», внаслідок чого вона стає більш нейтральною і узвичаєною історією, яка може приєднатися до попереднього автобіографічного досвіду [Василіук 2014; Вестбрук та ін. 2014; Засекіна 2014; Засекіна 2014]. Упродовж такого вербального проживання терапевт намагається встановити найбільш гарячі точки «hotspots» в нарративних конструкціях, для того щоб надати їм мовного звучання, відтак, символічного опосередкування і вербального узагальнення на більш глибокому рівні: шляхом багаторазового повторення, відтворення найдрібніших деталей

ситуації, пропрацювання негативних автоматичних думок і дисфункційних припущень тощо.

Попри наявність досліджень із нейропсихологічних, психотерапевтичних проблем психічної травми та її реорганізації, практично відсутні дослідження специфіки психолінгвістичної репрезентації негативних подій у порівнянні із нейтральними чи позитивними подіями в пам'яті людини. Водночас результати ґрунтовного вивчення специфіки психолінгвістичної репрезентації різних подій в автобіографічній пам'яті сприятимуть розробці комплексної психолінгвістичної діагностики посттравматичного стресового розладу та психолінгвістичній реорганізації травми на матеріалі усного і письмового мовлення особистості.

Метою дослідження є теоретико-експериментальне вивчення психолінгвістичної репрезентації різних життєвих подій (позитивних/негативних) в автобіографічній пам'яті студентів на матеріалі їх наративів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У вітчизняній психології поняття автобіографічної пам'яті як сховища життєвих подій зіставляється із категорією життєвого шляху особистості, уведеної у науковий обіг С. Рубінштейном [Рубінштейн 1989]. У його працях життєва подія – це реальний або ідеальний феномен, який має місце як результат активності суб'єкта, а також як наслідок раптових життєвих обставин. В обох випадках життєву подію характеризує висока суб'єктивна значущість для особистості. Часто життєву подію ототожнюють із переломними, навіть кризовими періодами у житті. Водночас недостатня увага, на наш погляд, приділяється позитивним життєвим подіям, які можуть бути потужним особистісним ресурсом для людини.

Серед сучасних російських досліджень автобіографічної пам'яті особистості є праці В. Нуркової, яка тлумачить автобіографічну пам'ять із позиції культурно-історичного і діяльнісного підходів в рамках наукової школи Л. Виготського – О. Леонтьєва [Нуркова 2008]. З цієї перспективи автобіографічна пам'ять трактується як вища психічна функція людини, виключно людський, онтогенетично пізній феномен, структурно-функціональні характеристики якого визначаються особливостями соціальної взаємодії людини та опосередковуються культурно-мовними практиками конкретного суспільства.

Перші комплексні емпіричні дослідження автобіографічної пам'яті проглядаються у запропонованому біографічному методі

Ш. Бюлер [Практикум...2000]. Вчена намагалася визначити важливі події на особистісному життєвому шляху, які дають змогу встановити його генетичні і історичні аспекти. При цьому життєвий шлях – це процес, який містить п'ять послідовних циклів і характеризується окремими цілями для особистісного самовизначення людини. Як зазначала вчена, недоліками цього методу є можливі викривлення внаслідок помилок пам'яті і суб'єктивності самої ретроспекції.

Автобіографічна пам'ять у сучасних зарубіжних дослідженнях тлумачиться як система відтворення життєвих подій, яка складається із епізодичного і семантичного блоків [Conway 2005; Tulving 1972]. Такий підхід ґрунтується на моделі пам'яті, запропонованій Е. Тульвінгом у 1972 році. На думку вченого, епізодична пам'ять отримує і зберігає інформацію про датовані в часі епізоди і події, а також про зв'язки між цими подіями. Епізодична пам'ять відіграє важливу роль у життєдіяльності людини, адже вона слугує ґрунтом для упізнання подій, людей, місць, а відтак, для відповідної поведінки у різних життєвих ситуаціях. Таким чином, епізодична пам'ять може бути представлена об'єктами, людьми і подіями, які стосуються конкретного часу і місця. У когнітивній психології епізодична пам'ять подібна до поняття скрипту, уведеного у науковий обіг Р. Шанком. Скрипт – це структура представлення знань про перебіг цілісних життєвих подій (наприклад, похід до ресторану) та окремих епізодів, з яких ці події складаються [Солсо 2002]. Семантична пам'ять – це пам'ять на абстрактні конструкції, слова, поняття. Семантична пам'ять відіграє провідну роль для оволодіння мовою та відтворення когнітивних референтів мовних знаків. Обидва види пам'яті – семантична та епізодична – ґрунтуються на процедурній пам'яті, яка слугує сховищем зв'язків між певними стимулами і реакціями і є подібною до асоціативної мережі.

Оксфордський психологічний словник тлумачить автобіографічну пам'ять як суто епізодичну, акцентуючи увагу на життєвих подіях [Colman, 2003].

Група вчених на чолі з М. Конвеєм запропонували тлумачити автобіографічну пам'ять як пам'ять про своє Я, що ґрунтується на базових автобіографічних знаннях і Я в дії (workingself) [Conway 2005; Conway et al. 2000]. Автобіографічні

знання представлені уявленнями про те, ким людина є, ким, вона була і ким вона може стати у майбутньому. Автобіографічні знання групуються у такі три категорії: знання про життєві періоди, знання про загальні події, знання про специфічні події. Ці категорії представлені у вигляді ієрархії і групуються відповідно до ступеня узагальнення.

Знання про життєві періоди представляють найвищий рівень, який зазвичай пов'язаний із важливими етапами: школа, університет, влаштування на роботу. Вони мають чіткий початок і кінець, водночас, часто перетинаються і накладаються одні на інші. Важливими також характеристиками життєвих періодів є наявність конкретних видів активності, взаємовідносин, а також їх чіткої локалізації. Життєві періоди завжди тематичні і можуть бути згруповані у ширші семантичні категорії, які виражають життєві цілі і ставлення особистості загалом. Наприклад, період: «Коли я втратив свою роботу» може семантично бути означений, як «Коли усе пішло шкереберть...».

Знання про загальні події репрезентують більшою мірою специфічні події у вигляді повторюваних чи низки послідовних життєвих ситуацій. Загальні події групуються в окремі кластери, які можуть об'єднатися спільною темою, наприклад, у взаємостосунках, це може бути перша зустріч, перший поцілунок, освічення в коханні тощо. Також це може бути об'єднано в кластер «вперше». Загальні події зазвичай характеризуються активністю, силою та яскравістю.

Знання про специфічні життєві події вирізняються деталями, а також легкою візуалізацією у пам'яті досліджуваного. На противагу, загальним подіям та життєвим періодам вони важко групуються у певні теми чи кластери.

На думку зарубіжних вчених, емоційні події відтворюються набагато легше ніж нейтральні [Вестбрук 2014]. Нейропсихологічним субстратом для відтворення емоційних подій є мозочкова мигдалина, гіпокамп і префронтальні зони кори головного мозку. Нейронні ділянки, які беруть участь в обробці емоцій, також згодом активізуються і при відтворенні подій, суголосних цим емоціям. Таким чином, відтворення емоційних подій (негативних чи позитивних) з боку мозку забезпечується подвійною активацією (префронтальною зоною як сховищем осмисленого і синтезованого автобіографічного досвіду і

мозочком з гіпокампом як провідником емоцій) [Заскїна 2014]. Вчені зазначають, що вплив емоцій на вїдтворення негативних подїй переважно вивчено пїд час депресїї та посттравматичного стресового розладу, що є важливим для органїзацїї ефективного психотерапевтичного втручання. Водночас вплив емоцїй на вїдтворення позитивних чи нейтральних подїй не знайшло вїдображення у науковїй лїтературї.

Важливими для особистостї є функцїї автобїографїчної пам'ятї. Серед них вирїзняють їнструментальну, соцїальну, адаптивну [Conway 2005]. Їнструментальна функцїя полягає у забезпеченнї особистостї ресурсом планувати ї реалїзувати життєвї цїлї на основї попереднього досвїду; соцїальна забезпечує ефективну мїжособистїсну взаємодїю їз конкретними людьми ї в конкретних життєвих ситуацїях, адаптивна функцїя автобїографїчної пам'ятї сприяє успїшнїй адаптацїї особистостї до умов фїзичного ї соцїального свїту загалом.

Серед психолїнгвїстичного напрямку дослїджень автобїографїчної пам'ятї є працї Д. Гарсїа та їн. [Garcia et al. 2013]. Вчені презентують результати дослїдження семантичного представлення позитивних ї негативних життєвих подїй в автобїографїчному досвїдї дослїджуваних, а також зїставляють визначенїсемантичнї особливостї з рївнем якостї життя.

Семантичнї особливостї дослїджувалися з допомогою латентної семантичної програми комп'ютерного забезпечення (Latent Semantic Analysis), яка дає змогу видїлити їз великої кїлькостї корпусу текстїв найбїльш частотнї слова респондентїв їз рїзним рївнем якостї життя. Саме цї слова ї слугують семантичними предикторами рїзного рївня якостї життя дослїджуваного.

Вихїдними методологїчними засадами вивчення автобїографїчної пам'ятї у нашому дослїдженнї є такї провїднї положення.

1. Вихїдна теза культурно-їсторичної теорїї Л. Вїготського про те, що усї вищї психїчнї функцїї людини опосередковуються знаковими системами, серед яких провїдною є мова. Вїдповїдно закономірностї їснування вищих психїчних функцїй можна встановити шляхом вивчення законїв функцїонування цих систем. У свїтлї цього положення, ми дослїджуємо автобїографїчну пам'ять як вищїй психїчний

процес, що опосередковується, по-перше, мовою як культурною дискурсивною практикою того суспільства і тієї культурно-історичної епохи, у якому живе особа, а по-друге, мовленням як індивідуальним процесом, що вирізняє психіку, зокрема пам'ять конкретної людини як унікальної і своєрідної особистості. Відтак, вивчаючи відображення різних дискурсивних практик (політичної, освітньої, спортивної, релігійної, економічної, медичної, сімейної тощо) у наративах досліджуваних, ми можемо виявити провідні життєві пріоритети в автобіографічній пам'яті людини, а також вплив конкретної сфери суспільства на її життя. Важливими є також мовно-культурні пам'ятки у вигляді прислів'їв, приказок, метафор, які зустрічаючись у наративах досліджуваних, і відображають як аксіологічний потенціал конкретного суспільства, так і ціннісні пріоритети людини. На рівні мовлення як опосередковуючого процесу індивідуальної психіки досліджуваного, можна встановити його пізнавальні, емоційні, мотиваційні особливості у збереженні і відтворенні життєвих подій в автобіографічній пам'яті особистості. На мовленнєвому матеріалі також простежуються домінуючі знання про життєві періоди, загальні та специфічні події у житті людини, які зберігаються в автобіографічній пам'яті.

2. Важливою ідеєю для нашого дослідження є думка І. Павлова про те, що ґрунтовне вивчення конкретного явища на рівні патології, дає змогу глибше і під іншим кутом зору виявити його властивості на рівні норми. Виходячи із цієї думки, вважаємо за доцільне зіставити особливості психолінгвістичної репрезентації позитивних і негативних (часто травматичних) подій в автобіографічній пам'яті людини для глибшого розуміння природи і способів нейтралізації останніх.

3. При відтворенні негативних, часто травматичних подій людина зазнає значних труднощів внаслідок того, що травматичний досвід не став осмисленим і не приєднався до автобіографічної пам'яті. На нейропсихологічному рівні він залишився в «емоційних зонах» мозочка і гіпокампа, і так і не досяг «осмислених, вербальних» префронтальних зон кори. Саме емоційні мозкові зони є фізіологічним субстратом флешбеків при психічній травматизації особистості. Відтак, відтворення негативних подій важко вкладається в наративні конструкції і для їхнього «омовлення» потрібен деякий час. Цікавою є також пряма

подібність впливу психічної і фізичної травми на відтворення подій. Так часто фізична травма головного мозку приводить до короткої ретроградної амнезії, упродовж якої людина не пам'ятає подій, що за кілька хвилин передували травмі. Таким чином, психолінгвістична діагностика емоційних позитивних чи негативних подій дає змогу виявити ступінь осмислення відтворюваних подій і приєднати їх до автобіографічного досвіду, а в разі необхідності продовжувати подальшу вербальну реорганізацію цих подій.

4. Психолінгвістичним інструментарієм дослідження репрезентації життєвих подій в автобіографічному досвіді студентів слугували методи психографологічного аналізу мовлення і фреймового аналізу. Показниками методу психографологічного аналізу наративів є обсяг мовлення (критерій ступеню приєднання життєвої події до автобіографічної пам'яті особистості); середній розмір речення (критерій емоційної стабільності/лабільності у відтворенні події), показник лексичної різноманітності (критерій вербального осмислення події); показник дієслівності (критерій активності особистості у проживанні цієї події); показник логічної зв'язності (критерій логічного обґрунтування та надання смислу події) [Засєкіна, Засєкін 2008]. Кількісними показниками фреймового аналізу наративів є відсотковий розподіл видів основних життєвих подій та дискурсивних практик, які домінують в автобіографічній пам'яті студентів як відображення їхньої життєдіяльності у сучасному українському суспільстві за посередництвом мови.

Процедура емпіричного дослідження. У дослідженні взяло участь 210 осіб 19-25 років, серед них 70 – чоловічої і 140 – жіночої статі. Усі досліджувані є студентами Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Цей віковий період обрано через той факт, що юнаки у концепції життєвого шляху Ш. Бюлер, перебувають на другій фазі життєвого циклу, провідною рисою якого є багаточисельні спроби самовизначитися у всіх актуальних для юнака сферах життя. Відтак, події в автобіографічній пам'яті значно сприятимуть (за умови їхньої нейтральної чи позитивної репрезентації) чи гальмуватимуть (в разі негативної репрезентації) процеси самовизначення.

Досліджуваним надавалася інструкція відтворити найбільш яскраву життєву подію, яка викликала позитивні емоції. Через

місяць тих самих досліджуваних просили відтворити найбільш яскраву подію, яка викликала негативні емоції. До остаточного психолінгвістичного аналізу було залучено 206 наративів, серед них 70- чоловічої і 136 – жіночої статі.

*Таблиця 1***Відсотковий розподіл негативних життєвих подій у наративах студентів**

№ з/п	Види негативних подій	Відсотковий розподіл
1	Смерть близької людини	28,80
2	Нещасливе кохання	16,50
3	Порушення власної безпеки	10,60
4	Порушення безпеки близьких і рідних людей	6,70
5	Розлучення батьків	6,70
6	Конфлікти з близькими людьми	4,80
7	Пережиття трагічних подій з іншими	4,80
8	Сімейне насилля	4,80
9	Прийняття гідності	3,80
10	П'янство одного з батьків	2,90
11	Невиправдання своїх очікувань щодо поведінки близьких людей	1,90
12	Інше	2,90

Результати фреймового аналізу (фіксація усіх іменників наративу, групування іменників у загально визначені категорії, а також визначення найчастотнішого іменників) [Засекіна, Засекін 2008] дали змогу виділити такі види позитивних/негативних життєвих подій життєвих подій (див. табл. 1).

Як видно з таблиці, значний відсоток негативних життєвих подій (28,8%) посідає пережиття втрати близької людини, що зіставляється із переліком найбільш поширених травматичних подій у житті людини, які можуть переростати у посттравматичний стресовий розлад. Також помітна відсутність події розлучення, яка також епоширеною, серед основних травматичних подій у житті людини, що зумовлено віком досліджуваних у нашій вибірці. Таким чином, отримані результати зіставляються із переліком найбільш частотних травматичних подій у DSM-IV, DSM-V.

У таблиці 2 відображено відсотковий розподіл позитивних подій, які відтворювалися в автонаративах досліджуваних.

Таблиця 2

Відсотковий розподіл позитивних життєвих подій у наративах студентів

№ з/п	Види позитивних подій	Відсотковий розподіл
1	Подарунок на день народження	44,8
2	Подорож, дозвілля	20,9
3	Зустріч з рідними	9,5
4	Кохання	2,4
5	Інше	22,4

Як видно зтаблиці, перелік позитивних подій в наративах студентів є значно коротший ніж негативних. Це означає, що травматичні події більшою мірою та ширше представлені в автобіографічній пам'яті студентів. Такий висновок підтверджують і результати бесіди зі студентами, які зазначали про те, що їм важче відтворити позитивні події ніж негативні. Таким чином, можна припустити, що негативний полюс емоцій має більший вплив на психіку людину ніж позитивний, у такий спосіб зберігаючи негативні життєві скрипти і слугуючи захисним механізмом для уникнення їх в майбутньому.

Таблиця 3

Середньогрупові показники психолінгвістичного аналізу наративів із відтворення позитивних і негативних подій досліджуваних

Психолінгвістичні показники тексту	Середньогрупові показники наративів негативних подій	Середньогрупові показники наративів позитивних подій
Кількість слів в тексті	66,05	69,92
Кількість речень	5,07	7,5
Середній розмір речень(кількість слів)	15,31	9,3
Коефіцієнт дієслівності%	17,79%	20,4%
Коефіцієнт логічної зв'язності	3, 3	0,65
Коефіцієнт логічної різноманітності	28,3%	31,4%

Результати аналізу відсоткового розподілу негативних і життєвих подій також свідчать про те, що в автобіографічній пам'яті більшою мірою представлені загальні події, які легко групуються у кластери. Натомість життєві періоди та специфічні події, за термінологією М. Конвея, не представлені у наративах досліджуваних. Аналізуючи виділені життєві події, ми дійшли висновку про те, що найбільш поширеними дискурсивними практиками у житті студентів як вияв опосередкування автобіографічної пам'яті мовою є дискурс родини і сім'ї, що також пов'язано із віком досліджуваних. Іншим шляхом дослідження автобіографічної пам'яті на мовному матеріалі є використання у наративах українських прислів'їв і приказок [Засекіна 2014]. Серед останніх зустрічалися вислови, які також виражають родинні зв'язки та роль сім'ї у щасливому житті особистості: одна мати вірна порада; на сонці тепло, а біля матері добре; який батько, такий й син. Оскільки українські прислів'я і приказки слугують своєрідним сховищем національно-культурної пам'яті та етнічною пам'яткою щодо поведінки у різних життєвих контекстах [Засекіна 2014], їх відображення в автобіографічній пам'яті виражає вплив мови як важливої суспільної дискурсивної практики на особистість студента, зокрема на формування її ціннісної сфери – в даному випадку цінності родини і сім'ї.

Результати психографологічного аналізу мовлення досліджуваних дали змогу виявити відмінності в психолінгвістичній організації позитивних і негативних життєвих подій в автобіографічній пам'яті студентів.

Як видно з таблиці 3, психолінгвістичні показники наративів відрізняються відповідно до типу життєвої події, яка відтворюється. Легше для досліджуваного вербалізувати позитивну подію, що визначається більшою кількістю слів у наративі. Водночас відтворення позитивної події є менш емоційним, про що свідчить середній розмір речення (у нормі він становить 6-9 слів). Пригадування негативної події має набагато більше емоційне забарвлення. Більш дієвим є наратив позитивної події, що виражається коефіцієнтом дієслівності, тоді як наративи із негативною подією вирізняються більшою образністю, що на вербальному рівні втілюється у прикметники і є ознакою синкретичності, комплексності уявлень при їх емоційному відтворенні. Таким чином, відтворення позитивної

події характеризується більшою осмисленістю, а відтак, включеністю до нейтрального автобіографічного досвіду. Про це свідчить і більший показник лексичної різноманітності, який вказує на відсутність повторів і логічний лексично багатий і послідовний виклад матеріалу. Про осмисленість і логічність у наративах позитивної події свідчить і показник логічної зв'язності, який є нормі (в межах 1) в таких текстах. Як бачимо низька осмисленість у відтворенні негативної події втілюється у доволі високий показник логічної зв'язності, який відхиляється від норми. Тому саме негативні події, які трапляються на життєвому шляху особистості, потребують психолінгвістичної реорганізації для приєднання їх до автобіографічної пам'яті досліджуваних.

Перспективним вважаємо розробку комплексної програми психолінгвістичної діагностики психічної травми особистості на матеріалі її усного і писемного мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк О. П. Психолінгвістические средства реорганизации травматической памяти личности // Язык, речь, личность в зеркале психолінгвістики : монографія / Л. В. Засекина, С. В. Засекин, А.Л. Лавриненко [и др.] ; под ред. д-ра психол. наук, проф. Л. В. Засекиной. – Луцк :Вежа-Друк, 2014. – 292 с.
2. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію / Д.Вестбрук, Кеннерлі Г., Дж. Кірк. – Львів: Вид-во «Свічадо», 2014. – 410 с.
3. Засекина Л.В. Українські прислів'я і приказки як психолінгвістичний ресурс когнітивно-поведінкової терапії тривожних розладів Психологічні перспективи. – Луцьк: СНУ імені Л.Українки, 2014. – Вип. 24. – С. 112 – 125.
4. Засекина Л.В. Нейропсихолінгвістичні засоби реорганізації емоційної пам'яті особистості // Психолінгвістика / Збірник наукових праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2014. – Вип. 15. – С. 62 – 73.
5. Засекина Л. В., Засекин С. В. Психолінгвістична діагностика / Л. В. Засекина, С.В. Засекин. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського національного університету імені Л. Українки, 2008. – 188 с.
6. Нуркова В.В. Анализ феноменов автобиографической памяти с позиций культурно-исторического подхода / В. В. Нуркова // Культурно-историческая психология. – 2008. – №1. – С. 17-25.
7. Практикум по экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А.Крылова, С.А. Маничева. – СПб: Питер, 2000. – 560 с.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – В 2-томах. – Т.1. – М.: Педагогика, 1989. – 488 с.
9. Солсо Р. Когнитивная психология / Р. Солсо. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
10. Buchanan T.V. Retrieval of emotional memory // Psychological Bulletin. –2007. – 133 (5). – P. 761-777.
11. Colman, A. Oxford Dictionary of Psychology / A. M. Colman. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 845 p.

12. Conway, M. A. (2005). Memory and the self // *Journal of Memory and Language*. – 2005. – 53. – P. 594-628.
13. Conway, M. A., & Pleydell-Pearce, C. W. The construction of autobiographical memories in the self-memory system // *Psychological Review*. – 2000. – 107(2). – P. 261-288.
14. Garcia D., Sikström S. Quantifying the Semantic Representations of Adolescents' Memories of Positive and Negative // *Life Events Journal of Happiness Studies*. – 2013. – Volume 14. Issue 4. – P. 1309-1323.
15. Tulving, E. (1972). Episodic and semantic memory. In E. Tulving and W. Donaldson (Eds.) // *Organization of Memory*. – New York: Academic Press. – P. 381-402.
16. Williams, H. L., Conway, M. A., & Cohen, G. Autobiographical memory. In G. Cohen & M. A. Conway (Eds.), *Memory in the Real World* (3rd Ed.). — 2008. – Hove, UK: Psychology Press. – P. 21-90.

LITERATYRA

1. Vasyulyuk O. P. (2014). *Psycholinguisticheskyue sredstva reorganizatsii travmaticheskoy pamyaty lichnosti / Yazyik, rech, lychnost: monograph.* Lutsk: Vezha. 292 s. (in Russian)
2. Westbrook D., Kennerly G., Girg K. (2014). *Vstup do kognitivno-povedinkovoi terapii.* Lviv: Svichado. 410 s. (in Ukrainian).
3. Zasiiekina, L.V. (2014). *Ukrainsky prislivia I prykazky yak psycholinguistic resurs kognitivno-povedinkovoi terapii i ryvozhnyh rozladv // Psychological Prospects* (24). Lutsk. S. 112-125. (in Ukrainian).
4. Zasiiekina, L.V. (2014). *Neyropsycholinguisticheskaya organzatsia emotsyinoi pamyaty osobystosti.* *Psycholinguistics* (15). Pereyaslav-Chmelnitskyi. S. 62-73. (in Ukrainian).
5. Zasiiekina L.V., Zasiiekina S.V. (2008). *Psycholinguisticheskaya diagnostika.* Lutsk. 188 s. (in Ukrainian).
6. Nurkova V.V. (2008). *Analiz avtobiographicheskoy pamyaty s pozitsii kulturno-istoricheskogo podchoda.* *Kulturno-istoricheskaya psychologia* (1). Moskva. S. 17-25. (in Russian).
7. *Praktikum po eksperimentalnoy I prykladnoy psychologii* (2000). / A. Krilov, S. Manichev. S. Peterburg: Pyter. 560 s. (in Russian).
8. Rubynsteyn S. L. (1989). *Osnovy psychologii* (P.I). Moskva: Pedagogika. 488 s. (in Russian).
9. Solso R. (2002). *Kognitivnaya psychologia.* S. Peterburg: Pyter. 592 s. (in Russian).